

Skoraj ni verjeti, koliko gnoja se na ta način pripravi, ki bi sicer pod izgubo šel. Brez komposta je gnojnica večidel malo porabna in odteka brezkoristno na ceste, v grabne, v bajerje.

Recimo: funt kalija velja povprek 10 kr., funt fosforove kisline 13 kr., funt dušika 40 kr. Iz tega bode vsakemu jasno, da mora dober kup komposta biti veliko vreden.

Najboljši čas kompost odvažati na njive je čas jesenski. Zrak je tedaj vlažen in pospešuje konečno razkrojitev in pomešanje gnojivnih tvarin s prstjo njivino.

Pravi čas oranju.

Tudi dandanašnji, ko je cena žitom silno padla, velja še zmiraj kot glavni sadež v sleherni kmetiji zimina, zlasti rž v bolj lahkih in srednjih zemljah. Da je cena žitom toliko nizka, to je zakrivila konkurenca inozemskega žita pa diferencialne tarife naših železnic. Vkljub temu pa smemo reči, da kmetovalec ne more pustiti žita, ne more pogrešati rži. Te potrebuje za kruh, juho, rženi šrotanec konjem, ržene otrobi svinjam, kravam, teletom, rženo slamo za rez in steljo. Zraven rži naj daje kmetovalcu največ skrbi krompir in krminske rastline.

Pred vsem je treba bolje skrbnega oranja, ker sedaj se malo stori. Vzroki so mnogovrstni, s katerimi kmetovalci izgovarjajo svojo popustljivost: ta ima pre-slabo živino, da bi globoko oral, unega plug ne velja nič, tretji hiti, četrti dela, kakor je deda in očeta delati videl in ta sta vendar-le se preživila. Plitvega oranja se toraj mnogo kmetovalcev drži, kar bi naj ne bilo. Izvzemši zelo lahko peščeno zemljo kaže skoraj povsod popustiti sedanje revno rovanje, ki je v navadi namesto pravega, izdatno globokega oranja. V srednjih in dobrih zemljiščih bi naj plitvo oranje popolnem odpravili. Najbolj občuti kmetovalec slabe posledice preplitvega oranja pri krompirji in repi.

Na dalje orjejo kmetovalci preveč spomladi. Takošno preobilno oranje več škoduje, nego hasni. Posebno če so njive izsušene, mora se kolikor mogoče najmanje orati, tedaj le takrat, kedar hočemo gnoj podorati, namreč za okopavne sadeže. Za vso drugo jarino kaže bolje, ako njive jeseni preorjemo, spomladi pa le povlačimo za sejatev. Zimske vlage ohrani se tako veliko več in za dalje časa, kar je zlasti ob sušnih letinah velike vrednosti. Po nekod rabi za rahljanje tako imenovana nemška motika „Ruhrhaken“. To orodje za takošno delo ni, rahlja samo površno zemljo, to pa še nepopolno, in jo izsuši. Sodi le bolje za ogrebanje okopavnih sadežev.

Plevel, piriko potegne z njive najbolj čisto plug in brana z zakrivljenimi zobmi. Dostikrat spravijo tudi seme pod grudo zelo nemarno z lehkimi branami. Čudovito branijo se pa zoper valjarje, zlasti zoper valjarje iz železa lite, ki pripadajo vendar najboljšim orodjem kmetovalskim, kar jih je izumil novejši čas.

Nadalje grajati in v kmetijski greh šteti je sejatev o nepravem času. Govorimo najprvo o jarinah prerano vsejanih. Nekateri mislijo, da je treba kar hiteti orat, ko spomladi mraz zemljo popusti in se volom preveč ne vdira, ter vsejejo ječmen, oves, lan. Še prazna vera jih izpodbuja. Pravijo: lan mora veliki četrtek vsejan biti. Toda ne pomislijo, da more veliki četrtek biti enkrat 15. sušca, drugikrat 15. aprila. To je vendar velik razloček. Tudi je pomisliti na sneg, ali more ta za več časa pokriti setva ali ne. Kdor tako lan seje, podoben je igravcem v loteriji, ki večkrat zgubijo, nego dobijo.

Jarinino seme potrebuje, da kali in poganja, ne samo vlage, ampak tudi toplote. Te pa v severnejih in višjih krajih pred aprilom ni zanesljivo in vselej pričakovati. Samo grah in jara rž daje z vspehom poprej vsejati.

Prepozno pa podoravajo kmetovalci travne in deteljne prahe. Rž in pšenica zahtevata čisto, vrlo pripravljeno njivo. V to pa je treba: vlage, toplote in časa. Prve pošilja Bog o pravem času, za drugo in tretje pa se morajo kmetovalci sami pobrinoti. Praha mora biti godna, sicer sadeži ne prospevajo na njej, če prav se je bilo dobro gnojilo. Zato krivo delajo kmetovalci, ki še le meseca julija, ali zelo po ržji žetvi mislijo na oranje. Takošni gospodarji nimajo z žitom nikoli prave sreče. Polovica jim skoraj vselej gre pod izgubo in zatorej ne pridejo do blagostanja.

Šota kot nastelj.

Za nastelj pomanjkuje že slame in drugih navadnih reči, ki rabijo za nastiljanje. V nadomestek služi šota, katera je naše pozornosti vredna. Sicer nima mnogo dobrih tvarin v sebi, kar velja posebno o šoti močvirjev. Vendar ima to svojstvo, da popije mnogo vode, zlasti pa amonijak, ki pripada najimennejšim gnojilom. Na Hanoveranskem imajo fabriko, kjer prirejajo šoto za nastelj. Rabi jim v to svrho šota iz močvirjev, to pa v kosih, kakor oreh velikih. Roba je suha, lahka, luknjičasta in rujave barve. Narejali so z njo mnogo znanstvenih poskusov, o katerih se naslednje poroča:

Dr. Wattenberg trdi, da 100 delov na zraku posušene šote vsprejme v sebe 860 delov vode, ako ta na njo iz lijaka kaplja. Primerjali so šoto tudi smrekovim žaganjem ter zasledili, da ima smrekovo žaganje procentov 0.9 dušika, 0.5 pepelnih tvarin, šota pa 0.49 dušika in 1.33 pepelnih tvarin. Vode popije šota 860 procentov, žaganje pa 368. Nedvojbeno pre-sega šota v tem oziru žaganje, kakor številke dokazujejo. Šota tudi hitreje se razkrojiva v zemlji, nego žaganje. V določen hlev zaprli so dva ovna skozi 54 dni na prostor mereči 3.5 metra. Nastiljali so njima zaporedoma 11.71 kilo šote na zraku posušene. Ob koncu poskusa bilo je 132.5 kilo svežega gnoja. Nastelj ostajala je zmiraj primerno suha in torej vspre-